

Sygn. akt I Ns 97/18

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2019 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący - SSR Lidia Grzelak

Protokolant sądowy Olga Olech

po rozpoznaniu na rozprawie

w dniu 15 stycznia 2019 r. w C.

sprawy z wniosku J. N.

z udziałem (...) Bank S.A. w W. i I. N.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku

postanawia:

I odmówić zatwierdzenia uchylenia się przez wnioskodawcę J. N. od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. N. (1) z d. A. c. E. i W. z d. W., zmarłej dnia 17 lipca 2014 r. w C., ostatnio stale zamieszkałej w C. gmina C.;

II pozostawić wnioskodawcę i uczestników postępowania przy poniesionych kosztach postępowania związanych z ich udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 97/18

UZASADNIENIE

Wnioskodawca J. N. wystąpił w dniu 19 marca 2018 r. do Sądu Rejonowego w Ciechanowie z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych przyjęcia spadku wprost po matce K. N. (2), córce W. i E., zmarłej dnia 17 lipca 2014 r. w C., ostatnio stale zamieszkałej w C., w następstwie upływu terminu do złożenia oświadczenia o nabyciu spadku z dobrodziejstwem inwertaza. Jednocześnie wnosił o przyjęcie jego oświadczenia o nabyciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Postanowieniem z dnia 30 maja 2018 r. Sąd Rejonowy wezwał do udziału w sprawie charakterze uczestnika postępowania (...) Bank S.A. w W. – wierzyciela zmarłej K. N. (2). Uczestnik postępowania (...) Bank S.A. w W. nie zajął stanowiska w sprawie.

Postanowieniem z dnia 27 września 2018 r. Sąd Rejonowy w Ciechanowie wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestniczki postępowania I. N. – córkę zmarłej K. N. (2). Uczestniczka postępowania I. N. nie zajęła stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

K. N. (1) z d. A., córka W. i E., zmarła w dniu 17 lipca 2014 r. w C.; ostatnie miejsce stałego pobytu zmarłej to miejscowość C., gmina C.. K. N. (2) w chwili śmierci była wdową. Miała dwoje dzieci: córkę I. N. oraz syna J. N. (bezsporne).

W Sądzie Rejonowym w Ciechanowie nie toczyło się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej K. N. (2); nie został również sporządzony akt poświadczenia dziedziczenia po K. N. (2) (bezsporne).

K. N. (2) przed śmiercią mieszkała z synem J. N. na tej samej nieruchomości, w różnych budynkach. Nieruchomość tą otrzymały dzieci zmarłej: I. N. i J. N. od swojej babki na zasadach współwłasności po 1/2 części. J. N. darował swój udział siostrze I. N.. W okresie poprzedzającym śmierć K. N. (2), J. N. pracował w W., do domu wracał na weekendy. W tym czasie K. N. (2) i jej syn J. N. mieszkali wspólnie. K. N. (2) przed śmiercią chorowała na nowotwór, zmarła w szpitalu. Wnioskodawca miał kontakt ze zmarłą do chwili śmierci, odwiedzał ją w szpitalu (bezsporne).

J. N. nie składał oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po zmarłej K. N. (2), gdyż jak twierdzi nie posiadał wiedzy na temat zadłużenia wchodzącego w skład spadku po zmarłej. Porządkowaniem dokumentów po zmarłej matce zajmowała się jego siostra I. N.. K. N. (2) nie posiadała żadnego majątku, nieruchomość na której zamieszkiwała do chwili śmierci należała do jej dzieci: I. N. i J. N. (bezsporne).

J. N. otrzymał pismo z dnia 22 marca 2017 r. stanowiące ostateczne przedsądowe wezwanie do zapłaty wzywające go jako spadkobiercę zmarłej K. N. (2) do uregulowania zaległych należności wynikających z umowy nr (...) na kwotę 8798,46 zł oraz z umowy nr (...) na kwotę 1917,64 zł w terminie 7 dni pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (wezwanie do zapłaty k. 9).

J. N. w dniu 27 września 2018 r. złożył oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza po zmarłej K. N. (2) (oświadczenie k. 27).

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów, przy czym okoliczności sprawy dotyczące jej meritum nie są sporne. Dołączony materiał dowodowy przez wnioskodawcę jest bardzo skromny. Sąd brał również pod uwagę wyjaśnienia J. N., którym w dużej mierze daje wiarę. Jednakże w zakresie, w którym wnioskodawca wskazuje, że nie wiedział o zadłużeniu matki, Sąd nie jest przekonany o prawdziwości tych twierdzeń. Jak wskazał sam wnioskodawca w swoich wyjaśnieniach mieszkał przez pewien czas wspólnie z matką, a przez dłuższy czas w budynku obok. Sąd wziął pod uwagę, że pozwany przebywał w domu zasadniczo w weekendy, ze względu na świadczoną pracę w W.. Jednakże w związku z zadłużeniem K. N. (2) musiała do domu być nadsyłana korespondencja, a mieszkając tuż obok wnioskodawca mógł dołożyć należytej staranności, aby dowiedzieć się o sytuacji finansowej swojej matki, tym bardziej że w późniejszym okresie prowadzili wspólne gospodarstwo domowe. Dlatego wyjaśnienia wnioskodawcy Sąd uwzględnił w części. Sąd miał na uwadze, że wnioskodawca nie interesował się sprawami finansowymi matki, nie podjął nawet próby ustalenia jej sytuacji po jej śmierci, mimo, że w domu były dokumenty, których porządkowaniem zajmowała się jego siostra I. N.; nie podjął nawet z siostrą żadnych rozmów na ten temat.

Sąd zważył, co następuje:

Postępowanie w sprawach uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia spadkobiercy bądź nie złożenia oświadczenia w terminie zostały unormowane w art. 1019 kc i w art. 690 kpc.

Zgodnie z art. 1019 § 1 kc, jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

- 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem,
- 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Wykonanie prawa do uchylenia się od skutków prawnych swego oświadczenia woli bądź nie złożenia takiego oświadczenia w terminie następuje przez złożenie odpowiedniego oświadczenia woli. Wymagane jest w tym zakresie zatwierdzenie tego oświadczenia przez Sąd.

Podnoszone przez wnioskodawcę J. N. twierdzenia, a przede wszystkim przytaczane fakty, jak również postawa prawna wskazana w jego wniosku, wskazują, że podstawą jej wniosku jest norma art. 1019 § 2 kc. Wnioskodawca domaga się bowiem zatwierdzenia przez Sąd uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, gdyż pod wpływem błędu nie złożył żadnego oświadczenia w terminie. Wnioskodawca w swoim wniosku powołał się na powiązanie przedmiotu niniejszej sprawy z art. 84 § 1 i 2 kc, jednakże, w ocenie Sądu, nie ma on tu zastosowania, jak wykazane zostanie w dalszej części uzasadnienia.

Wnioskodawca ponadto złożył w dniu 27 września 2018 r. oświadczenie o przyjęciu spadku po matce K. N. (2) z dobrodziejstwem inwentarza.

Dla wywołania zamierzonego przez wnioskodawcę skutku, należało więc wykazać, iż wystąpiły takie okoliczności, które miały wpływ i usprawiedliwiały nie złożenie przez niego w terminie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza lub odrzuceniu spadku po matce K. N. (2). Wnioskodawca podnosił w zasadzie jedną zasadniczą okoliczność, a mianowicie że nie wiedział o zadłużeniu swojej matki. Jak twierdzi wnioskodawca, gdyby posiadał taką wiedzę, w ustawowym terminie złożyłby oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza po zmarłej K. N. (2).

Zgodnie z art. 84 § 1 zd. 1 kc oraz art. 84 § 2 kc w zw. z art. 1019 § 1 kc spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęcia lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu, jeżeli błąd ten dotyczył treści oświadczenia i był istotny. Błąd dotyczący treści oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu może dotyczyć w szczególności osoby spadkobiercy, czy też stanu majątku spadkowego. Natomiast błąd jest istotny, jeżeli uzasadnia przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia danej treści, lub też je złożył w określonej treści.

Co do zasady błąd taki, a więc mylne przekonanie o stanie majątku spadkodawcy, w tym przede wszystkim o braku długów po stronie spadkodawcy, jest błędem, który może przelżyć się na uchylenie się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Jednak możliwe jest to tylko wówczas, jeżeli to błędne przekonanie o braku długów, nie mogło zostać przez spadkobiercę zweryfikowane, to znaczy spadkobierca nie mógł przy zachowaniu należytej staranności ustalić rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Innymi słowy skuteczne powołanie się na taki błąd jest wyłączone wtedy, gdy spadkobierca nie dochował należytej staranności polegającej na podjęciu uzasadnionych w danych okolicznościach działań, zmierzających do ustalenia stanu spadku, których podjęcie doprowadziłoby do uzyskania stosownej wiedzy i w konsekwencji - do uniknięcia błędu.

Takiej wykładni przepisów art. 1019 kc i art. 690 kpc dokonał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie IV CK 799/04, a następnie zaaprobował ją w postanowieniu z dnia 18 marca 2010 r. w sprawie V CSK 337/09. Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela ten pogląd i przyjmuje go za własny.

Wskazówkę dla sposobu dokonywania rozstrzygnięć tego rodzaju stanów faktycznych Sąd upatruje w orzecznictwie m.in. Sądu Najwyższego, który to w postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 r. w sprawie IV CSK 612/11, wskazał, że błędem istotnym spadkobiercy (art. 1019 § 1 kc w zw. z art. 84 § 2 kc) jest brak wiedzy o stanie spadku (długach spadkowych) mimo powziętych przez tego spadkobiercę odpowiednich, możliwych działań zmierzających do ustalenia rzeczywistego składu spadku. Zatem należy stwierdzić, iż Sąd Najwyższy wskazuje na wyraźny wymóg aktywizacji spadkobierców celem powzięcia informacji o ewentualnych pasywach spadku, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności dotyczących sytuacji rodzinnej spadkobierców po śmierci jednego z jej członków. Natomiast, gdy bierność spadkobiercy jest nieusprawiedliwiona w całokształcie okoliczności, nie może on uzyskać ochrony, o jakiej stanowi art. 1019 kc. Spadkobierca musi zatem podjąć odpowiednie i możliwe w danych stosunkach rodzinnych czynności celem pozyskania informacji w przedmiocie pozostawionego przez zmarłego majątku spadkowego.

Przekładając powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, iż wnioskodawca mimo, że zamieszkiwał na jednej nieruchomości ze zmarłą matką, jednakże w innych budynkach (a przez pewien czas również wspólnie – bezpośrednio przed jej śmiercią) nie był z nią w bliskich relacjach i nie orientował się w sytuacji finansowej zmarłej. K. N. (2) nie posiadała żadnego majątku, a wnioskodawca po jej śmierci nie ustalał czy posiadała jakiegokolwiek zadłużenie. J. N. w swoich wyjaśnieniach wskazał, że K. N. (2) chorowała przed śmiercią na nowotwór, leżała w szpitalu (tam zmarła). Wnioskodawca twierdzi, że odwiedzał matkę i pozostawał z nią w stałym kontakcie aż do momentu śmierci. W ocenie Sądu wyjaśnienia wnioskodawcy nie są do końca spójne, bo z jednej strony twierdzi on, że nie miał ze zmarłą dobrych relacji, a z drugiej troszczył się o nią, a nawet przez pewien czas mieszkali wspólnie. Sąd nie neguje tego, że wnioskodawca nie wiedział o długach zmarłej, gdyż oczywiste jest to, że zmarła K. N. (2) nie musiała informować syna o swoich problemach finansowych, a on nie musiał tego ustalać. Jednakże od chwili jej śmierci to po stronie wnioskodawcy leżał prawny obowiązek podjęcia próby ustalenia jaką sytuację majątkową pozostawiła po sobie zmarła i co wchodzi w skład spadku. Wnioskodawca nie podjął takiej próby, gdyż jak twierdzi dokumentami po zmarłej zajmowała się jego siostra I. N.. Jednakże nic nie stało na przeszkodzie, aby spróbował uzyskać tą informację od siostry, czy też sam przeanalizował dokumenty, do których w chwili śmierci K. N. (2) on również miał dostęp, gdyż mieszkali obok siebie bądź razem. Niedopuszczalny jest fakt, że wnioskodawca nie podjął żadnej próby w celu pozyskania informacji o składzie spadku po zmarłej K. N. (2). Sąd nie widzi żadnego usprawiedliwienia dla takiego zachowania wnioskodawcy. Zdaniem Sądu, jedna z fundamentalnych zasad prawa - ignorantia iuris nocet – bez wątplenia znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się również, że brak staranności spadkobierców w uzyskaniu wiedzy o stanie majątku spadkowego należy oceniać z uwzględnieniem okoliczności sprawy, z tym że poprzestanie na całkowicie bezpodstawnym przypuszczeniu o stanie spadku nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność (postanowienie z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie IV CK 799/2004). Warto też przytoczyć stanowisko Sądu Okręgowego w Płocku, który w uzasadnieniu postanowienia z dnia 23 maja 2012 r. w sprawie IV Ca 309/12, podkreślił, że ustawodawca dając możliwość uchylenia się od skutków swego zaniechania, nie zrobił tego bezwarunkowo, tylko postawił pewne wymogi staranności. Uznał za konieczne podjęcie takich działań, które można i należy oczekiwać od każdego przeciętnego człowieka.

W konsekwencji nie można się zgodzić, że błąd co do przedmiotu spadku, na jaki powołuje się wnioskodawca, był błędem istotnym i że nie był wynikiem braku jego należytej staranności.

W związku z powyższym, Sąd nie uwzględnił wniosku i odmówił zatwierdzenia uchylenia się przez wnioskodawcę J. N. od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku (oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza) po K. N. (2).

Rozstrzygając o kosztach postępowania, Sąd kierował się dyspozycją art. 520 § 1 kpc, pozostawiając strony przy poniesionych kosztach postępowania związanych ze swym udziałem w sprawie. Każdy uczestnik postępowania nieprocesowego ponosi bowiem koszty związane ze swym udziałem w sprawie. W postępowaniu nieprocesowym nie ma bowiem „pojedyńku” dwóch przeciwstawnych sobie stron. Ustawodawca zakłada, że w zasadzie wszyscy uczestnicy tego postępowania są w tym samym stopniu zainteresowani jego wynikiem, a orzeczenie sądu udziela ochrony prawnej każdemu uczestnikowi postępowania. Sąd nie znalazł podstaw do odstąpienia w tej sprawie od ustawowej zasady.